

مکاتیب تاریخی

یکی از علمای بزرگ اصفهان بخواجه رشید الدین صاحب دیوان از سنگینی مالیات و منال و تحمیلات سنگین بر رعایا شکایت برده و تقاضای تعدیل کرده خواجه وساطت اورا قبول و ممیز براسی تعدیل مالیات ارسال و مکتوب ذیل را بآن عالم بزرگ جواب نوشته است .

برای تحقیق در اوضاع و احوال قدیم و کیفیت مملکت داری و رعیت پروری آنان مطالعه و تدقیق در اینگونه مکاتیب از واجبات است

مکتوب

مشرفه شریف و ملطفه لطیف که مشحون بصنوف و داد و موشح بالوف اتحاد بود رسید علم الله که از مطالعه فحارے و مشاهده مطاوی آن دیده را نور و سنیه را سرور افزود و الطافی که فرموده بودند و اکرامی که نموده بودند نتیجه ذات ملک صفات آن خلاصه ادوار و یگانگی روزگار امثال این افضال تواند بود و نظم معانی و ترکیبات و جمال صور کلمات در دل و دیده خاصیت نور و سرور بخشید و گفت

هم نازه رویم هم خجل هم شادمان هم تنک دل

کز عهده بیرون آمدن نتوانم این پیغام را

و برغرایب بیان و عجایب کملک و بنان آن خسروکشور علم و ایقان آفرین فراوان و محامد بی کران گفته آنچه در باب خرابی عراق عجم بقلم گهربار و کملک در نثار مرقوم گشته که فقر و فاقه و صبر و طاقه اهالی اصفهان از حد منتهی و درجه قصوی گذشته و از غایت تواتر نکبات دوران و ترادف بلیات و احزان . . . . (۱) از ورق احفان روانه کرده اند و اگر چنانچه میخواهند که قصه بر غصه احوال را بسمع ارکان دولت و

اعیان حضرت رسانند بسبب قطرات عبرات مدامس که مطالع ارقام اقلام را محو میکند نمی تواند نکاشت چون مبنی بر ملتس آن جناب که واسطه قلاذه ریاست و در صدف جلات و کیاست است عنایت مبذول داشتن واجب بود درین وقت خواجه علی فیروز نابی که سالهاست بخدمت این ضعیف قیام نموده و مردے جلد و کاردانی کافی و عادلست بدانجناب فرستاده ایم تا بحضور آنجناب مجدداً قانون المده اصفهان بسته و دفاتر قدیم که در زمان ائراک جابروئیک چشمان ظالم پیدا شده بشوید و مقرر کرده ایم که اهالی اصفهان از مزروعی ده یک و از طمغاده نیم و از مواشی از گوسفندے نیم طسوج و از اشتری سه طسوج بنواب جواب گویند و هر کرا باغی مشجر یا مکروم باشد بر قدر حاصل آن نواب و ارکان دولت بغور رسیده خراجی معین گردانند چنانچه خداوندان راضی و شا کس باشند و بهیچ نوع از انواع بر ایشان ظلم نکنند و املاک ایشان را از تکالیفات و توزیعات و قلاق و قیجور معاف شناسند و مرفوع القلم دانند و هزار سوار چریک که پیش ازین میدادند در حکم امسال بیش از پانصد سوار نستانند و مرسومات و میاومات ایشان را مجموع از مال اصفهان مجزے دارند و فرموده ایم که رسمهای محدث چون طمغاه حبوب و صابون و فوا که و زیلو واقمشه که در اصفهان میسازند بکلی براندازند و از متون جراید و روی دفاتر حک کنند و چون میخواهیم که آثار خیر و احسان اظهار کنیم و در اکناف عالم و اطراف بلاد السن مجموع عباد بذکر محامد ما ناطق باشد همچنین نواب عادل دل و خواجگان انصاف گستر بتمام ولایات ایران از سرحد آب آمویہ تا افاصلی آب حیجون و سرحد دریای مغرب و نجوم روم فرستاده ایم تا همه بر بن نسق که در اصفهان کرده ایم تمام آن ممالک را قانون نوینند یقین که موجب نیکنامی و ثواب اندوزے باشد و انوار نامدانی بر جبین جهانیان لایح گردد و نسیم کامرانی در اقطار امصار و انجای و ارجای آفاق فایح شود والسلام

✽ مکتوب نادری ✽

یکی از سلاطین روس که تازه بتخت و تاج رسیده توسط ایاجی خود موسوم به (ایوان کانسکین ایشیک) سلطنت خود را بنادرشاه خبر داده و دربار نادری بوسیله این مکتوب سلطنت او را برسعت شناخته است

نفایس دعوات و اقیات اجابت قرین و تحف تحیات طیبات مصادقت تضمین از کمال محبت و نهایت مودت بجانب نجیب و صوب حسیب حضرت آفتاب طاعت ثریا منزلت زهره زهرای برج سلطنت و کامکارے و دره دریای عظمت و جلالت و شهریارے و ثمره شجره ایهت و اقبال و شجره ثمره شہامت و جهاندارے و اجلال عمدۃ الخواقین المسیحیہ زبده السلاطین العیسویہ پادشاه خورشید کلاه کیوان ایوان خسرو شیرین شمایل روشن روان ابلاغ و اهدا ساخته مشہود رای بیضا ضیا میدارد کہ نامہ نامی و مکتوب لازم الاعزاز گرامی کہ مشعر بر مژده جلوس میمنت مانوس آن خدیو و الاشان بر اورنگ پادشاهی و قرار یافتن حق بمرکز خود بعون و تایید الہی نکاشته کلمک محبت سلك والا شده بود سمت وصول و ورود یافتہ باعث شکفتن شکوفہای شکفتگی در حدیقه خاطر و موجب طراوت و نضرت چون ہمیشہ بہار باطن و ظاہر گردید و فی الحقیقہ با ولویت و استحقاق آن برازندہ سریر و افسر بفرمانفرمائی آندیار درینوقت کہ این خبر بہجت اثر سامعہ افروز گردید و این نوید فرح بخشا بمسامع دوستان رسیدنہ بعدے انبساط و انعاش در طبع اقدس حاصل شد کہ بدستیارے خامہ و توسط نامہ سمت اعلان و صورت اظهار و بیان تواند یافت و قبل از وصول مکتوب گرامی کہ بوساطت ایوان کاتشکین ایشیک وکیل آن دولت ابد مدت معلوم رای جہان آراے ہمایون گردید از غایت محبت

بابلاغ نامہ مشکین ختامہ و تہنیت و تبریک جلوس سعادت مانوس شاہی پرداختیم
انشاء اللہ تاج و دیہیم سلطنت برتارک شریف مبارک و ایام جہانداری و جہانبانی
بابود و خلود مقرون باد و اینکه مرقوم قلم دوستی شیم شدہ بود کہ شرایط
دوستی و محبت نسبت باین دولت جاوید مدت بہتر و بیشتر از ایام سلف
مرعی و منظور خواهد بود ہر چند قبل ازین از آنطرف کہ بسبب بی
اہتمامی و سہل انگارے کار گذاران سالفہ کہ متکفل امور آن دولت میبودند
لوازم دوستی چنانکہ مکنون خاطر و مقصود ضمیر مقدس میبود بعمل نیامد
لیکن از آنجا کہ با دولت عالیہ روسیہ حرف دوستی بمیان آمدہ بود از آن
رہگذرہا چندان غباری بر خاطر خورشید مظاہر راہ ندادیم حال کہ بحمد اللہ
سر بردوات موروثی بوجود مسعود آن حضرت مزین گشتہ این مطالب بالکلیہ
زنک زدائے کلفت و موجب احیای راہ و رسم الفت گردید معلوم است کہ
بمحماد ذات خجستہ آیات گرامی در ہر باب شیوہ ایتلاف مرعی و ملحوظ
و کشور مودت را از دست انداز نطاول فتن و فتور محفوظ خواہند داشت
و شرحی کہ مستبشر نقویض شغل و کالت آندیار عظمت مدار بایوان کانشکین
بدستور سابق و توثیق او در امور بین الدولتین نوشتہ بودند و کیل مزبور
درین مدت لوازم دولتخواہی بظہور آوردہ بہر جہت منظور انظار عنایات
شہنشاہانہ میباشد و درین اوان کہ از جانب نیکو جوانب آن پادشاہ والاحاہ
بتجدید و امضای شغل و کار خود سرافرازی یافتہ است البتہ زیادہ بر سابق
اورا محل اعتماد آن دولت خواہیم دانست طریقہ مرضیہ آنکہ پیوستہ بمراسلات
دوستانہ ابواب مودت مفتوح باشد